

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

Yttrande över betänkandet Etableringsboendelagen - Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Ärendet i korthet

Regeringen beslutade den 15 februari 2024 att tillkalla en särskild utredare för att föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända.

Syftet är att öka kommunernas inflytande över mottagandet av nyanlända och skapa goda förutsättningar för ett likvärdigt, enhetligt och flexibelt mottagande i kommunerna. På så sätt menar regeringen att integrationen av nyanlända kan fungera bättre.

Arbetsmarknadsdepartementet har i remiss av SOU 2025:35 "Etableringsboendelagen - ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända" bjudit in ett urval av kommuner, myndigheter och intresseorganisationer att lämna synpunkter på betänkandet. Staffanstorps kommun är en av de inbjudna kommunerna. Remissvar ska ha inkommit till Arbetsmarknadsdepartementet den 4 augusti 2025.

Föreliggande skrivelse utgör yttrande från Staffanstorps kommun över SOU 2025:35.

Sammanfattning

Staffanstorps kommun välkomnar flera av utredningens förslag, särskilt de som syftar till att stärka lokal anpassning och ansvarstagande. Vi ser positivt på att länstal avskaffas och att kommuner får större möjlighet att påverka anvisningstal. Vi vill dock betona att kommunernas önskemål bör vägas in tidigare i processen och ges större tyngd för att på bästa sätt värna det kommunala självstyret.

Samtidigt motsätter vi oss att beslut om kommunal inte ska kunna överklagas, då detta begränsar både rättssäkerheten och kommunens självbestämmande. Vi motsätter oss även ett krav på att etableringsboenden endast får ordnas inom kommungränsen, vilket allvarligt kan begränsa mottagningsförmågan, särskilt med tanke på en redan ansträngd bostadsmarknad. Däremot stödjer vi fri lokalisering av etableringsboenden inom kommunen.

Förslaget om en rätt till etableringsboende under 36 månader avstyrks. En period om 24 månader bedöms vara ett lämpligare alternativ. Vidare avvisar vi förslaget att nyanlända som ordnat eget

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

boende ska kunna återgå till etableringsboende. Rätten till etableringsboende bör upphöra så snart en egen bostad har ordnats, vilket främjar självförsörjning och undviker onödiga kostnader.

Slutligen ser vi positivt på att rätten till etableringsboende kan upphöra i förtid vid exempelvis misskötsamhet. Det är dock avgörande att lagen tydligt klargör vem som övertar ansvaret för boendet i sådana fall. Utan detta förtydligande riskerar ansvaret och därmed betydande ekonomiska konsekvenser att falla på kommunerna.

Överväganden och bedömningar i ärendet

Staffanstorps kommuns detaljerade ställningstaganden presenteras nedan i enlighet med betänkandets struktur.

8.3.3 länsta/ ska inte längre fastställas

U tredningsförslaget

Den nuvarande ordningen, där regeringen i förordning fastställer länstal, ska frångås.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks.

Staffanstorps kommun är positivt inställd till förslaget om att utfallet från fördelningsmodellen ska kunna justeras oberoende av länsgränser. Förutsättningarna för mottagande av nyanlända skiljer sig mellan län varför det är viktigt att inte begränsa omfördelningar mellan kommuner inom samma län.

8.4.4 justering av utfallet från fördelningsmodellen efter kommunernas önskemål

U tredningsförslaget

När anvisningstalet fördelats och kommuntaken beräknats ska Länsstyrelsen ge kommuner inom länet möjlighet att ange hur många nyanlända de önskar få anvisade.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks med tillägg att kommuners önskemål bör väga tyngre i fördelningsmodellen.

Staffanstorps kommun välkomnar möjligheten för kommuner att ange hur många nyanlända vi önskar få anvisade. Av förslaget framgår att kommunens önskemål ska inhämtas efter att

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

anvisningstalet är fördelat och att önskemålen kan tillgodoses om anvisningstalet är mindre än summan av kommunernas önskemål. Vilket kommunen sätter sig emot.

Staffanstorps kommun förespråkar i stället det alternativ som också lyfts i utredningen - att kommunernas önskemål samlas in i ett första steg och därefter vägs in i fördelningsmodellen tillsammans med övriga kriterier.

Vi delar inte utredningens farhåga om att detta alternativ skulle leda till att det kommunala inflytandet över fördelningen av nyanlända begränsas mer än nödvändigt. Tvärtom anser vi att en sådan modell, där kommunernas egna bedömningar ges större vikt, kan bidra till ökad legitimitet i mottagandet och bättre anpassning till lokala förutsättningar.

Kommunernas önskemål bör vägra tyngre i fördelningsmodellen och bör ligga till grund för kommuners anvisningstal när anvisningstalen fördelas.

9.10 Överklagande

Utredningsförslaget

Beslut om kommunal eller anvisning ska inte kunna överklagas.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks ej.

Det faktum att Migrationsverkets beslut om kommunal inte kan överklagas är problematiskt. Beslutet innebär ett bindande åtagande för kommunen, med långtgående konsekvenser för planering och resurstilldelning inom exempelvis bostadsförsörjning, skola, vård och socialtjänst. När sådana beslut fattas ensidigt av en statlig myndighet, utan möjlighet till rättslig prövning eller invändning från kommunen, innebär det en tydlig inskränkning i det kommunala självstyret.

Mot denna bakgrund bör en ordning övervägas där kommuner ges rätt att begära omprövning eller överklaga Migrationsverkets beslut om kommunal. I syfte att upprätthålla det kommunala självstyrets principer och säkra en rättssäker och transparent fördelningsprocess.

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

10.2.1 Anvisningskommunen får inte ordna ett etableringsboende i en annan kommun

Utredningsförslaget

Utredningen föreslår att det i etableringsboendelagen ska framgå att en kommun ansvarar för att ordna etableringsboende inom den egna kommungränsen.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks ej.

Ett strikt krav på att etableringsboende ska ordnas inom kommungränsen riskerar att få allvarliga konsekvenser för vår förmåga att ta emot nyanlända enligt det nationella fördelningssystemet. Staffanstorps kommun, likt många andra kommuner, står inför en mycket ansträngd boendesituation där det i nuläget inte är möjligt att garantera boenden inom kommungränsen. Vi arbetar aktivt och framgångsrikt med integration, med målet att nyanlända så snabbt som möjligt ska etablera sig i samhället, skaffa eget boende och bli självförsörjande. Detta arbete är inte styrt av var den nyanländes boende är beläget.

Det är viktigt att staten stödjer kommuner som har begränsade bostadsresurser men samtidigt ett stort ansvar i mottagandet.

10.2.3 Det bör inte regleras var i anvisningskommunen ett etableringsboende får lokaliseras

Utredningens bedömning

Det bör inte regleras var i anvisningskommunen ett etableringsboende får lokaliseras.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Bedömningen tillstyrks.

En reglering kring var i kommunen etableringsboende får lokaliseras skulle försvåra kommunens arbete med att ordna etableringsboende ytterligare.

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende

Utredningsförslaget

Det ska framgå av etableringsboendelagen att en nyanländ som omfattas av en anvisning enligt etableringsboendelagen har rätt till etableringsboende under 36 månader.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks ej.

Staffanstorps kommun anser att en lämpligare tidsperiod är 24 månader. Denna tidsram ligger i linje med den sammanlagda tid en nyanländ kan vara inskriven i Arbetsförmedlingens etableringsprogram.

Om rätten till etableringsboende ska sträcka sig till 36 månader, är det vår bestämda uppfattning att etableringsprogrammet och den tillhörande etableringsersättningen också bör gälla under motsvarande period. Enligt nuvarande regelverk minskar individens ersättning efter 24 månader, då de övergår från etableringsersättning till aktivitetsstöd. Detta innebär att kommunens kostnader för ekonomiskt bistånd ökar markant efter 24 månader.

10.4 En nyanländ som ordnar sin egen bostad behåller sin rätt till etableringsboende i anvisningskommunen

Utredningsförslaget

Det ska framgå av etableringsboendelagen att om en nyanländ som ordnat sitt eget boende därefter önskar nyttja sin rätt till etableringsboende ska den nyanlände meddela kommunen minst två månader innan den nyanlände önskar att kommunen ordnar ett boende.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks ej.

Vår bedömning är att förslaget strider mot intentionerna i avsnitt 11.1, som stadgar att den kommun som ansvarar för etableringsboende även ska erbjuda den nyanlände stöd i bostadssökandet.

Vi anser att en nyanländ person som på egen hand har funnit ett boende inte längre bör ha rätt till etableringsboende i anvisningskommunen. För att systemet med etableringsboenden ska uppmuntra till egen försörjning och förkorta tiden i etableringsboende, bör rätten till detta

2025-06-18

Dnr 2025-KS-293

Arbetsmarknadsdepartementet

boende upphöra så snart individen ordnat en bostad på egen hand. Att bibehålla rätten till etableringsboende trots att en egen bostad finns, skapar inte de incitament som är önskvärda för en skyndsam etablering.

Därtill vill kommunen framhålla att förslaget skulle innebära ökade kostnader för kommunen. Det skulle leda till ett ökat totalt antal etableringsboenden som kommunen behöver tillhandahålla.

10.6 Rätten till etableringsboende kan i vissa fall upphöra i förtid

Utredningsförslaget

Enligt förslaget ska det i etableringsboendelagen framgå att en kommun får besluta att rätten till etableringsboende upphör i förtid om den nyanlände har förlorat sin hyresrätt, inte är anvisad till ett arbetsmarknadspolitiskt program, eller har fått en sådan anvisning återkallad på grund av egna handlingar.

Staffanstorps kommuns synpunkter och ställningstaganden

Förslaget tillstyrks. Men tillägg att det bör framgå i lagen vem som tar över ansvaret för den nyanländes boende om personens rätt till etableringsboende upphör i förtid.

Staffanstorps kommun ser positivt på att etableringsboende kopplas till tydliga krav och att rätten till boende kan upphöra vid bristande deltagande i etableringsinsatser eller vid misskötsamhet av bostaden.

Vi vill dock betona vikten av att regelverket förtydligas ytterligare. Det är avgörande att det i lagen klart framgår vem som övertar ansvaret för den nyanländes boende om personens rätt till etableringsboende upphör i förtid. Om denna ansvarsfördelning inte tydliggörs finns en betydande risk att ansvaret för att ombesörja boende för den nyanlände, oavsett orsak till upphörandet, faller på kommunerna. Detta skulle medföra betydande ekonomiska konsekvenser för kommunen i form av ökade kostnader för akutboende och ekonomiskt bistånd.